

УДК 332.145

Андрій Євгенович Буряченко

доктор економічних наук, професор,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. Розглянуто проблеми в управлінні фінансовими ресурсами територіальних громад. Вказано, що, попри проведену реформу децентралізації, зберіглася фінансова залежність територіальних громад від державного бюджету. Здійснено огляд дискусії щодо перерозподілу військового податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Ключові слова: фінансові ресурси, територіальна громада, децентралізація, урбанізація, місцеве самоврядування, місцевий бюджет.

Andrii Buriachenko

Dr. Sc. (Economics), Professor,

Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>

TERRITORIAL COMMUNITY MANAGEMENT PROBLEMS

Abstract. The article considered existing problems in the management of territorial communities' financial resources. It stated that territorial communities' financial dependence on the state budget remained unchanged despite the decentralization reform. A review of the discussion on the redistribution of military tax on personal income (PIT) was conducted.

Keywords: financial resources, territorial community, decentralization, urbanization, local self-government, local budget.

Аналіз формування та використання фінансових ресурсів територіальних громад в Україні за останні роки дає змогу зробити висновок, що в Україні існує досить розвинута система формування доходів бюджетів територіальних громад. Проте навіть після проведення реформи децентралізації спостерігається висока частка міжбюджетних трансфертів, що, відповідно, свідчить про значну залежність територіальних громад від субвенцій та дотацій з державного бюджету. Зазначимо, що попри позитивні тенденції реформи децентралізації, залишається велика частка бюджетів територіальних громад в Україні які потребують покращання своєї доходної бази, що, у свою чергу, впливає на спроможність територіальних гро-

мад надавати публічні послуги та використовувати прихований потенціал громади [1, с. 34–35]. Розрізняють такі види спроможності територіальних громад: бюджетна, інфраструктурна та кадрова. До бюджетної спроможності варто віднести: збалансованість бюджету, автономію бюджету, стійкість до змін та ефективне управління ресурсами. До інфраструктурної спроможності, можна віднести кількість закладів середньої освіти, закладів дошкільної освіти, центрів надання адміністративних послуг, кількість закладів медицини та амбулаторії. Схематично можемо відобразити проблеми управління фінансовими ресурсами територіальної громади (рисунок).

Однією з основних проблем управління фінансовими ресурсами територіальних громад в Україні залишається недостатня кількість та якість кадрів, що здійснюють управління економічними процесами у громаді. Держава, на сьогодні, не забезпечила підготовку достатньої кількості спеціалістів, які можуть ефективно та з оглядом на перспективу здійснювати управління фінансовими ресурсами територіальної громади. Це досить добре демонструють результати реалізації проектів, фінансування яких здійснювалося за рахунок Державної інфраструктурної субвенції територіальним громадам. На жаль, більше половини з них було спрямовано для отримання миттєвої вигоди та не враховували можливості інвестування в перспективні проекти. Виходом із цієї ситуації може бути укладання пря-

Рисунок. Основні проблеми розвитку управління фінансовими ресурсами територіальних громад

Побудовано автором.

мих договорів між територіальними громадами та вищими навчальними закладами про здійснення підготовки відповідних спеціалістів.

Також, через недостатню якість кадрів виникають проблеми та недоліки, пов'язані з: встановленням місцевих податків і зборів; управлінням комунальним майном територіальної громади; утворенням, реорганізацією і ліквідацією комунальних підприємств, організацій та установ, здійснення контролю за їх фінансовою та господарською діяльністю; затвердженням програм соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад; розв'язанням питань місцевого значення.

Процеси урбанізації, на нашу думку, також певним чином, негативно впливають на формування доходів територіальних громад. Адже територіальні громади зазвичай складаються з сіл та маленьких селищ чи міст. З посиленням урбанізації, відповідно, будуть зменшуватися податкові надходження до бюджетів територіальних громад. Що, в свою чергу, вплине на автономію бюджетів малих територіальних громад. Процес урбанізації безпосередньо впливає на розподіл податкових та неподаткових надходжень. Зростання рівня урбанізації може призвести до утворення гетто та територіального розподілу заможних та бідних територіальних громад. Це може створювати проблеми у забезпеченні достатнього фінансування для розвитку менш розвинутих громад та соціального захисту малозабезпечених верств населення.

Ще однією проблемою процесу урбанізації є стали стереотипи. Однією з найбільших небезпек, що вбачають сільські жителі, є відчуття загрози від перед процесом урбанізації, оскільки, на їхню думку, це може привести до кардинальної зміни їхнього буденного життєустрою та закриття таких важливих, але водночас неефективних сільських клубів, медичних та освітніх закладів, що неодмінно, на їхню думку, призведе до вимирання села чи, навіть, селища. Ще однією з перепон, які вони вбачають на шляху до об'єднання з великими містами, є небажання перетворитися в аграрно-смітєвий придаток для урбанізованих міських центрів. Також, ще одним стереотипом є екологічна ситуація. Багато сільських мешканців вважають, що після приєднання до міста в селі будуть побудовані звалища для захоронення твердих побутових відходів чи будуть створенні умови для безперешкодного виведення шкідливих та небезпечних виробництв за межі міста [2, с. 244].

Можна погодитися з думкою Л. В. Ключник, що одним з основних аспектів децентралізації є передача повноважень і ресурсів на рівень органів місцевого самоврядування для якнайефективнішого задоволення соціальних потреб місцевих жителів та забезпечення взаємозв'язку мешканців території та органу врядування для якісного контролю і моніторингу дій міс-

цевої влади. У цьому контексті фінансова та адміністративно-політична децентралізація результуватиметься суттєвими неекономічними перевагами для розвитку громад, регіонів та держави загалом, серед яких: зростання рівня довіри до влади та рівня відповідальності органів врядування перед населенням, підвищення законотриманості населення, розвиток громадянського суспільства, а також поява і підготовка місцевих політичних лідерів. Водночас суттєвим ризиком децентралізації ресурсів та повноважень є зростання впливу місцевих еліт та їх ролі у формуванні та розвитку адміністративно-територіальних одиниць на місцевому рівні, руху фінансових потоків та розподілі бюджетних коштів [2, с. 244].

В останній місяць розгорнулась досить жорстка дискусія про законопроект № 10037, що було ініційовано Урядом та підтримано більшістю членів Бюджетного комітету Верховної ради. Цей законопроект пропонував перерозподілити військовий ПФДФ на оборону (50% – Держспецзв'язку, 50% – Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості.), а не в місцеві бюджети. Проти цього виступила Асоціація міст України, численні спеціалісти з розвитку місцевого самоврядування. Саме вони вказали, що прийняття цього законопроекту буде мати важкі наслідки для територіальних громад, насамперед для прифронтових, оскільки через постійні обстріли виїжджають люди та бізнес, а багато підприємств, які розташовані поблизу лінії зіткнення або збанкрутували, або не працюють через небезпеку. І, скоріше за все, такою ситуація залишиться до закінчення війни. Як результат, Верховна Рада України не проголосувала за законопроект № 10037 у другому читанні.

Список використаних джерел

1. Горбатюк М. Реформа децентралізації в Україні: проблеми здійснення в умовах суспільної кризи. *Політичні дослідження / Political Studies*. 2021. № 1. С. 22–40. URL: <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/235383>.
2. Котенко Н.В., Решетняк Я.В. Фінансова децентралізація: досвід вразливості сільських територіальних громад в Україні. *IV Міжнародна науково-практична конференція “Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи”*. Одеса, 2017. С. 243–245.
3. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку : монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. (Сер. “Проблеми регіонального розвитку”).